

Sprawa C-882/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym
złożonego zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem
Sprawiedliwości****Data wpływu:**

3 grudnia 2019 r.

Sąd odsyłający:

Audiencia Provincial de Barcelona (Hiszpania)

**Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie
orzeczenia w trybie prejudycjalnym:**24 października 2019 r. (wyjaśnione i rozszerzone
w dniu 12 listopada 2019 r.)**Strona powodowa:**

Sumal, S. L.

Strona pozwana:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie prejudycjalne, którego przedmiotem jest ustalenie, czy krajowe spółki zależne mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności z tytułu odpowiedzialności swoich spółek dominujących powstałej w wyniku zachowań antykonkurencyjnych, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej, ustalenie wymaganych przesłanek. W szczególności spór dotyczy legitymacji biernej spółki zależnej jednego z przedsiębiorstw uznanych za stanowiące część kartelu, wówczas gdy wspomniana spółka zależna nie była stroną wcześniejszego postępowania administracyjnego przed Komisją.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Znaczna liczba postępowań, w których rozpatrywane są powództwa cywilne o odszkodowanie wniesione po stwierdzeniu naruszeń w dziedzinie prawa ochrony konkurencji, w szczególności w przypadku naruszeń o charakterze transgranicznym, a także trudności z wezwaniem stron oskarżonych o naruszenie w postępowaniu administracyjnym z uwagi na fakt, że mają one siedzibę w państwie innym niż państwo postępowania, spowodowały, że powództwa o odszkodowanie nie są kierowane bezpośrednio przeciwko spółkom dominującym, które zostały ukarane w postępowaniu administracyjnym, lecz przeciwko ich krajowym spółkom zależnym.

Są to zazwyczaj spółki zależne posiadane w całości przez spółki dominujące dopuszczające się naruszenia i które są przez nie wykorzystywane w celu wprowadzania do obrotu produktów, przy pomocy których doszło do naruszenia, w związku z czym można w pewien sposób założyć, że te spółki zależne również odniosły korzyść z naruszenia.

Powszechne jest, że spółki zależne bronią się, kwestionując swoją legitymację bierną, co stanowi kwestię, na którą różne krajowe organy pierwszej instancji udzielają sprzecznych odpowiedzi:

a) Niektóre sądy uważają, że nie należy uwzględniać braku legitymacji biernej spółek zależnych, ponieważ twierdzą, że zastosowanie ma doktryna jedności gospodarczej lub jedności przedsiębiorstwa, która wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w podobnych sprawach, nawet jeśli miałyby ona rozszerzyć odpowiedzialność spółki zależnej na spółkę dominującą.

b) Inne natomiast uważają, że takie stanowisko, które znajduje swój odpowiednik w prawie wewnętrznym w art. 71.2 lit. b) Ley de Defensa de la Competencia (ustawy o ochronie konkurencji), powinno być rozumiane w ścisłym jego znaczeniu i nie może być stosowane w sposób odwrotny (rozszerzając odpowiedzialność spółki dominującej na spółki zależne), ponieważ przesłanka uzasadniająca takie stanowisko, tj. istnienie kontroli lub możliwość wywierania decydującego wpływu na decyzje spółki zależnej, nie jest spełniona.

U podstaw każdego z tych stanowisk leżą istotne powody, które w każdym razie powinny zostać rozpatrzone w trybie prejudycjalnym przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W rzeczywistości Trybunał musi jeszcze rozstrzygnąć w przedmiocie odwołania wniesionego w dniu 28 lutego 2019 r. przez Biogaran od wyroku Sądu (dziewiąta izba) wydanego w dniu 12 grudnia 2018 r. w sprawie T-677/14, Biogaran/Komisja, w którym zarzuca się naruszenie zasady proporcjonalności i uchybienie celom art. 101 TFUE z uwagi na objęcie spółki zależnej odpowiedzialnością spółki dominującej, wobec której stwierdzono uczestniczenie w kartelu.

Poza tym sam Trybunał uznał, że nie jest to kwestia, która dotyczy wyłącznie prawa krajowego każdego z państw, lecz dotyczy całego prawa Unii.

Z drugiej strony, znaczenie tej kwestii nie ogranicza się tylko do tej konkretnej sprawy, lecz opinia Trybunału będzie miała duże znaczenie dla wyniku wielu innych postępowań. Rozważania te zachęcają do rozszerzenia przedmiotu pytań nie tylko na kwestie materialne, ale również proceduralne, które mogą mieć wpływ na możliwość pozwania spółek zależnych w miejsce spółki dominującej dopuszczającej się naruszenia.

Pytania prejudycjalne

A) Czy doktryna jedności gospodarczej, która wynika z orzecznictwa samego Trybunału Sprawiedliwości, uzasadnia rozszerzenie odpowiedzialności spółki dominującej na spółkę zależną, czy też doktryna ta ma zastosowanie wyłącznie do rozszerzenia odpowiedzialności spółek zależnych na spółkę dominującą?

B) Czy rozszerzenie pojęcia jedności gospodarczej w dziedzinie stosunków wewnątrz grupy powinno być dokonywane wyłącznie na podstawie kryteriów kontroli, czy też może się ono również opierać na innych kryteriach, w tym na fakcie, że spółka zależna mogła odnieść korzyść z działań stanowiących naruszenie?

C) W przypadku stwierdzenia możliwości rozszerzenia odpowiedzialności spółki dominującej na spółkę zależną, jakie byłyby przesłanki, które by to umożliwiły?

D) W przypadku udzielenia na powyższe pytania odpowiedzi opowiadających się za przyjęciem rozszerzenia odpowiedzialności za działania spółek dominujących na spółki zależne, czy zgodny z taką doktryną unijną jest przepis krajowy, taki jak art. [71.2] Ley de Defensa de la Competencia (ustawy o ochronie konkurencji)[.] który przewiduje jedynie możliwość rozszerzenia odpowiedzialności spółki zależnej na spółkę dominującą i to pod warunkiem, sprawowania kontroli przez spółkę dominującą nad spółką zależną?

Powołane przepisy prawa Unii

Artykuł 267 TFUE

Wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie T-677/14 Biogaran/Komisja, w szczególności pkt 218 i 223.

Wyrok TSUE z dnia 14 marca 2019 r., Skanska Industrial Solutions i in., C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204.

Wyrok TSUE z dnia 27 kwietnia 2017 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314.

Wyrok TSUE z dnia 14 grudnia 2006 r., Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Zb. Orz. s. I-11987, pkt 40.

Wyrok TSUE z dnia 10 września 2009 r., C-97/80 Komisja/Francja.

Powołane przepisy prawa krajowego

Artykuł 71.2 lit. b) Ley de Defensa de la Competencia (ustawy o ochronie konkurencji)

Artykuł 214.1 LEC (kodeksu postępowania cywilnego)

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Sumal, S.L. złożyła pozew w postępowaniu zwykłym przeciwko Mercedes Benz Trucks España, S. L. (zwanej dalej „MB Trucks”), żądając odszkodowania w wysokości 22 204,35 EUR z tytułu zarzucanego jej naruszenia przepisów o ochronie konkurencji, polegającego na naruszeniu art. 101 TFUE w związku z ustalaniem cen w Europejskim Obszarze Gospodarczym w latach 1977-2011 pomiędzy głównymi producentami samochodów ciężarowych (tzw. kartel samochodowy), w tym Daimler, spółką dominującą pozwanej spółki.
- 2 Z kolei, strona pozwana sprzeciwiła się powództwu między innymi ze względu na brak legitymacji biernej, ponieważ uznała, że jedyną odpowiedzialną za zarzucane naruszenie jest spółka dominująca Daimler AG, która ma odrębną osobowość prawną od osobowości prawnej pozwanej.
- 3 W zaskarżonym orzeczeniu oddalono powództwo stwierdzając, że pozwana nie posiadała legitymacji biernej, oraz uznając spółkę dominującą za jedyną odpowiedzialną, jako że był to jedyny podmiot wymieniony we wcześniejszym postępowaniu administracyjnym, wszczętym przeciwko kartelowi przez organ ochrony konkurencji Unii Europejskiej.
- 4 W odwołaniu powódka podnosi, że w zaskarżonym orzeczeniu naruszono prawo przy ocenie braku legitymacji biernej pozwanej spółki zależnej, obstaje przy istnieniu legitymacji procesowej i żąda zbadania istoty sprawy, a także wydania wyroku zgodnego z żądaniami pozwu.
- 5 Strona pozwana kwestionuje odwołanie na tej podstawie, że zarzut pierwszy dotyczący legitymacji procesowej jest niedopuszczalny.
- 6 Postanowiono zawiesić postępowanie i wyznaczyć stronom termin pięciu dni, aby wypowiedziały się one w przedmiocie konieczności i zasadności zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym kwestii legitymacji biernej spółki zależnej jednej ze spółek uznanych za stanowiącą część kartelu, gdy owa spółka zależna nie była stroną wcześniejszego postępowania administracyjnego przed Komisją.

- 7 Strona pozwana, MB Trucks, sprzeciwiła się wystąpieniu z pytaniem prejudycjalnym, twierdząc, że zaproponowane pytania nie były przedmiotem postępowania, że nie ma potrzeby przedkładania pytania dotyczącego ewentualnego rozszerzenia zakresu odpowiedzialności na spółkę zależną, jako że kwestia ta jest jasna (w znaczeniu negatywnym) oraz że pytania, które zamierza się zadać, nie zostały rozpatrzone w ramach postępowania głównego.
- 8 Powódka natomiast przychyliła się do przedłożenia pytania prejudycjalnego.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 9 Po stwierdzeniu, że w latach 1997-1999 powódka nabyła na podstawie umowy leasingu dwa samochody ciężarowe grupy Daimler (Mercedes Benz) od pozwanej spółki za pośrednictwem Ster Motor, S. L., koncesjonariusza, powódka podniosła w pozwie, że decyzja Komisji z dnia 19 lipca 2016 r. stwierdziła naruszenie art. 101 TFUE w związku z nielegalnym ustalaniem cen na Europejskim Obszarze Gospodarczym w latach 1977-2011 wśród głównych producentów samochodów ciężarowych, w tym Daimler AG, spółki dominującej pozwanej. Na tej podstawie doszła do wniosku, że naruszenie spowodowało dla niej dodatkowe koszty, szacowane na 20% ceny zakupu.
- 10 Strony pozwana podniosła z kolei, że powódka nie miała żadnego stosunku umownego z MB TRUCKS (lub DAIMLER), ponieważ samochody ciężarowe będące przedmiotem sporu zostały zakupione od koncesjonariusza, podmiotu niezależnego od MB TRUCKS (i DAIMLER), a ich ostateczna cena nie została określona przez MB TRUCKS, ani tym bardziej przez DAIMLER, lecz była wynikiem indywidualnych negocjacji z koncesjonariuszem, STERN MOTOR S. L., który sprzedał samochody ciężarowe.
- 11 Podniosła również brak legitymacji biernej, ponieważ MB TRUCKS nie była adresatem decyzji Komisji, ani nie została w niej wymieniona. Jej zdaniem jedyną spółką w grupie Daimler odpowiedzialną za ukarane zachowanie, polegające na wymianie pewnych informacji między głównymi siedzibami producentów (a od 2002 r. między niektórymi niemieckimi spółkami zależnymi), była DAIMLER AG. W szczególności motyw 11 tej decyzji stanowi, że „spółką Daimler odpowiedzialną za naruszenie jest Daimler AG (»Daimler«) z siedzibą w Stuttgarcie, w Niemczech”. Na tej podstawie MB TRUCKS stwierdza, że nie jest odpowiedzialna za ukarane zachowanie i nie posiada legitymacji biernej dla odparcia powództwa złożonego przez powódkę, stanowiącego żądanie naprawienia szkody rzekomo spowodowanej tym zachowaniem.
- 12 Wreszcie podniosła ona, że dochodzone w pozwie roszczenie z tytułu odpowiedzialności pozaumownej uległo przedawnieniu oraz że Komisja zarzuciła adresatom decyzji udział w niezgodnej z prawem wymianie informacji. W ten sposób stwierdziła, że powódka powinna była wykazać istnienie i rozmiar podnoszonej szkody, jak również związek przyczynowy między naruszeniem a rzeczoną szkodą, powyższe zgodnie z przesłankami wynikającymi z systemu

regulującego odszkodowania. Podsumowała stwierdzając, że wymiana informacji nie miała wpływu na ceny netto, które klienci płacili za samochody ciężarowe sprzedawane przez koncesjonariuszy MB ESPAÑA.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 13 Sąd odsyłający wychodzi z założenia, że w przypadku rozszerzenia odpowiedzialności spółki dominującej na spółki zależne ze względu na to, że zasada jedności przedsiębiorstwa mogłaby być interpretowana zarówno od góry do dołu (od spółki dominującej do spółek zależnych), jaki w odwrotny sposób, dopuszczalne byłoby wniesienie powództwa przeciwko spółce zależnej, która we wcześniejszym postępowaniu administracyjnym nie została uznana za stronę zainteresowaną, pod warunkiem, że spółka zależna i spółka dominująca mogłyby zostać uznane za jedno przedsiębiorstwo dla celów reakcji na praktyki ograniczające konkurencję. Twierdzi, że możliwość ta jasno wynika z doktryny ustanowionej przez wyrok TSUE z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-724/17 (ECLI:EU:C:2019:204), która to sprawa różni się jednak bardzo od sprawy grupy przedsiębiorstw, aczkolwiek nie uważa on, że może stanowić to przeszkodę w zastosowaniu tej samej doktryny w niniejszej sprawie.
- 14 Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie powtarzał w różnych orzeczeniach, że autorzy traktatów zdecydowali się na użycie pojęcia „przedsiębiorstwo” w celu wskazania sprawcy naruszenia art. 101 TFUE (ww. wyrok TSUE z dnia 27 kwietnia 2017 r., sprawa Akzo Nobel, C-516/15 P i wyrok TSUE z dnia 14 marca 2019 r.). W związku z tym Audiencia rozumie, że Trybunał miał na myśli, że w pojęciu tym mieści się każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jej charakteru prawnego i sposobu finansowania. Stwierdzono również, że przy takim założeniu odpowiedzialność spoczywa raczej na aktywach gospodarczych (przedsiębiorstwo w znaczeniu gospodarczym) niż na określonej osobowości prawnej.
- 15 Podobnie Trybunał Sprawiedliwości wyjaśnił, że pojęcie przedsiębiorstwa w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r., Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Zb. Orz. s. I-11987, pkt 40).
- 16 Gdy Trybunał stosował tę doktrynę w przypadku grup przedsiębiorstw, było to jednak zawsze w celu rozszerzenia odpowiedzialności na spółkę dominującą za czyny zarzucane spółce zależnej, jak to miało miejsce w obu wyrokach mających związek z grupą Akzo (wyroki TSUE z dnia 27 kwietnia 2017 r. i z dnia 10 września 2009 r. – sprawa C-97/80). Uzasadnieniem dla takiego zastosowania są uprawnienia kontrolne spółki dominującej do wywierania decydującego wpływu na działanie spółki zależnej, uprawnienia kontrolne, które są mało prawdopodobne w sytuacji odwrotnej, tzn., aby spółka zależna mogła sprawować kontrolę nad spółką dominującą. Dlatego też, w przypadku, gdyby

to była jedyna podstawa, jaka może uzasadniać zastosowanie doktryny jednostki gospodarczej, sąd odsyłający uważa, że wątpliwe jest, aby rozszerzenie zakresu odpowiedzialności było uzasadnione w przypadku, w którym nie ma dowodów na to, że hiszpańska spółka zależna ma uprawnienia kontrolne nad niemiecką spółką dominującą.

- 17 Wyrok Sądu (dziewiąta izba) z dnia 12 grudnia 2018 r. (sprawa T-677/14, sprawa Biogaran) uzasadnia takie rozszerzenie odpowiedzialności w obu kierunkach, gdy w pkt 218 stwierdza:

„[j]eżeli [...] jest możliwe przypisanie spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, a w konsekwencji orzeczenie solidarnej odpowiedzialności tych spółek za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo, które stanowią, bez naruszenia przy tym zasady odpowiedzialności osobistej – to to samo odnosi się a fortiori do przypadku, w którym naruszenie popełnione przez jednostkę gospodarczą, na którą składają się spółka dominująca i jej spółka zależna, wynika z zachowania obu spółek”.

W szczególności, gdy w pkt 223 stwierdza, w celu uzasadnienia tego rozszerzenia, co następuje:

„[...]należy przypomnieć, że decydujący wpływ, jaki wywiera spółka dominująca na spółkę zależną, której 100% należy do spółki dominującej, pozwala przypuszczać, że działania spółki zależnej są realizowane w imieniu i na rzecz spółki dominującej i że w związku z tym te dwie spółki stanowią jedno przedsiębiorstwo”.

- 18 Jednakże stan faktyczny, który wyrok ten przyjmuje jako punkt odniesienia dla wydania takich oświadczeń, nie jest dokładnie taki sam jak w rozpatrywanej sprawie.
- 19 Sąd odsyłający ma wątpliwości, czy może uznać, że istnieje domniemane „uczestnictwo w naruszeniu” w celu rozszerzenia odpowiedzialności cywilnej spółki dominującej na spółkę zależną z uwagi na fakt, że spółki zależne byłyby wykorzystywane przez spółkę dominującą jako zwykłe narzędzie do wprowadzania do obrotu produktów, przy pomocy których dopuszczono się naruszenia, czerpiąc korzyści ekonomiczne z działań stanowiących naruszenie, czy też wymagany jest bardziej bezpośrednie uczestnictwo w działaniach stanowiących naruszenie.
- 20 Z drugiej strony nie uważa on, że koncepcja kontroli, do której Trybunał odniósł się w przypadku grup przedsiębiorstw, stanowi jedyną możliwą podstawę uzasadniającą zastosowanie doktryny jednostki gospodarczej, czego dowodem jest doktryna Trybunału Sprawiedliwości w innej grupie spraw dobrze zilustrowanych w wyroku TSUE z dnia 14 marca 2019 r. Chodzi o przypadek następstwa prawnego przedsiębiorstw w ramach restrukturyzacji przedsiębiorstwa. Zdaniem Trybunału, ważniejsza dla skutków rozszerzenia odpowiedzialności cywilnej jest analiza jedności przedsiębiorstwa z czysto

ekonomicznego, a nie z prawnego punktu widzenia. Sam Trybunał przytacza w tym względzie wyroki z dnia 11 grudnia 2007 r., ETI i in., C-280/06, EU:C:2007:775, pkt 42; z dnia 5 grudnia 2013 r., SNIA/Komisja, C-448/11 P, niepublikowany, EU:C:2013:801, pkt 22; oraz z dnia 18 grudnia 2014 r., Komisja/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, pkt 40.

- 21 W związku z tym, ta druga grupa spraw dowodzi, że podstawa doktryny jedności gospodarczej nie jest jedyną, ani też nie opiera się wyłącznie na koncepcji kontroli, lecz wydaje się być szersza i oparta na koncepcji odpowiedzialności, nie z perspektywy ściśle prawnej, ale raczej gospodarczej, zgodnie z którą odpowiedzialność istniałaby tam, gdzie zachodziłaby korzyść ze skutków naruszenia. Wniosek ten zdaniem [sądu odsyłającego], można wyciągnąć z opinii rzecznika generalnego w sprawie rozstrzygniętej w wyroku TSUE z dnia 14 marca 2019 r., gdy stwierdza on, że celem tego rozszerzenia jest zniechęcenie przedsiębiorstw do zachowań antykonkurencyjnych, tak aby odpowiedzialność spoczywała bardziej na aktywach niż na określonej osobie prawnej.
- 22 Niemniej jednak osobowość prawna pełni ważną funkcję bezpieczeństwa i dobrego porządku prawnego, a sytuacje, w których jest wyłączona, stanowią wyjątek, o czym świadczy zastosowanie w orzecznictwie techniki przebicia zasłony korporacyjnej (doktryny, która, choć bardzo odmienna od tej, z którą mamy tu do czynienia, jest do niej w pewien sposób podobna). W naszej sprawie pojawiają się wątpliwości, czy wspomniany wyjątek jest wystarczająco uzasadniony szczególnymi cechami sprawy lub czy wymaga dodatkowego aspektu, takiego jak niemożność lub nadzwyczajna trudność w realizacji odpowiedzialności wobec osób, które we wcześniejszym postępowaniu w sprawie naruszenia prawa zostały uznane za odpowiedzialne za naruszenie. Audiencia jest zdania, że spośród dwóch grup spraw, w których Trybunał zastosował doktrynę jedności gospodarczej, w jednej z nich koncepcja ta jest w sposób dorozumiany obecna (przypadki następstwa prawnego przedsiębiorstw), ale nie jest tak w przypadku grup przedsiębiorstw, w których rozszerzenie odpowiedzialności na spółkę dominującą nie było uwarunkowane niemożnością realizacji odpowiedzialności z majątku spółek zależnych.
- 23 Gdyby takie dodatkowe uzasadnienie było wymagane, [sąd odsyłający] zwraca się również z pytaniem, czy trudność związana z pozwaniem spółek dominujących w krajach innych niż te, w których toczą się postępowania, co wiązało się ze znacznym opóźnieniem i znacznymi kosztami, byłaby wystarczającym uzasadnieniem. W każdym razie prawdą jest, że przedsiębiorstwa powszechnie odmawiają przyjęcia powództwa w kraju, w którym toczy się postępowanie, oraz za pośrednictwem swoich spółek zależnych lub służb prawnych, które reprezentują je w innych, podobnych postępowaniach.
- 24 W postępowaniach, których wartość nie jest bardzo wysoka, trudności te mogą stanowić istotną przeszkodę w przystąpieniu do postępowania przez poszkodowanych, ponieważ mogą być oni zmuszeni do poniesienia

dotkających nakładów i doświadczenia znacznego opóźnienia w rozpoznaniu skargi. Dochodzi do tego dodatkowa trudność, jaką oznaczałaby egzekucja, gdyby ostatecznie konieczne było odwołanie się do jurysdykcji innego państwa w celu zapewnienia jej skuteczności.

DOKUMENT ROBOCZY